

Sygn. akt VIRCa 220/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Olsztynie VI Wydział Cywilny Rodzinny w składzie:

Przewodniczący: SSO Jolanta Piórkowska (spr.)

Sędziowie: SO Aneta Szwedowska

SR del do SO Wiktor Sienicki

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Greifenberg-Krupa

po rozpoznaniu w dniu 18 grudnia 2013 roku w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **małoletniego D. O.** reprezentowanego przez matkę K. O.

przeciwko **S. O. (1)** i A. O. (2)

o alimenty

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego w Giżycku

z dnia 21 marca 2013 roku

sygn. akt III RC 475/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach 1 i 2 w ten sposób, że ustalone tam alimenty od pozwanej S. O. (1) obniża do kwoty po 200 zł (dwieście złotych) miesięcznie, zaś od pozwanego A. O. (2) obniża do kwoty po 100 zł (sto złotych) miesięcznie;

II. w pozostałym zakresie apelację oddala;

III. koszty procesu między stronami wzajemnie znosi.

Sygn. akt VI Ca 220/13

UZASADNIENIE

K. O. jako ustawowa przedstawicielka małoletniego D. O. wniosła o zasądzenie alimentów od pozwanych S. i A. O. (2) w kwocie po 550 złotych miesięcznie od każdego z nich. W toku postępowania żądanie ograniczyła do kwoty po 300 złotych miesięcznie od każdego z pozwanych.

W uzasadnieniu powództwa podniosła, że ustalone od ojca małoletniego B. O. alimenty w kwocie po 400 złotych miesięcznie nie zaspakają usprawiedliwionych potrzeb małoletniego, które to koszty z racji stanu zdrowia dziecka są wyższe aniżeli przeciętnego dziecka w tym wieku.

Z uwagi na to, że możliwości zarobkowe ojca dziecka nie pozwalają na uiszczanie wyższych alimentów niż 400 złotych miesięcznie, zasadnym jest w jej ocenie aby dziadkowie ojczyści przyczyniali się w odpowiednim zakresie do ponoszenia kosztów utrzymania wnuka do czego dotychczas się nie poczuli. Podała, że sama oraz przy pomocy swojej rodziny nie jest w stanie pokryć wzrastających wciąż potrzeb dziecka, które urodziło się z wadami rozwojowymi wymagającymi intensywnego leczenia i rehabilitacji.

Pozwani S.i A. O. (2)wnieśli o oddalenie powództwa w całości podnosząc, że ich sytuacja materialna nie pozwala na partycypowanie w kosztach utrzymania wnuka. W uzasadnieniu stanowiska wskazali, że oboje są na emeryturach z tym, że S. O. (1) uzyskuje dodatkowy dochód z prowadzonej działalności, jednakże po uiszczeniu opłat związanych z utrzymaniem mieszkania, kosztami leczenia, i kosztami wynikającymi z prowadzonej działalności pozwanej jak też przy uwzględnieniu wsparcia finansowego dla syna – ojca małoletniego aby umożliwić mu wywiązywanie się z nałożonego obowiązku alimentacyjnego nie są w stanie partycypować w kosztach utrzymania wnuka. Pozwani podnieśli również, że mieszka z nimi matka pozwanej, która wymaga pomocy jak i okoliczność, oraz że mają ustaloną rozdzielną majątkową. Znają sytuację wnuka i deklarowali pomoc w formie żywności czy odzieży, jednakże matka małoletniego nie była zainteresowana inną pomocą aniżeli pieniądze.

Sąd Rejonowy w Giżycku wyrokiem z dnia 21 marca 2013 roku zasądził od pozwanej S. O. (1)oraz od pozwanego A. O. (2)na rzecz małoletniego D. O.alimenty w kwocie po 300 złotych miesięcznie od każdego z pozwanych, płatne do dnia 20 każdego miesiąca poczynając od dnia 1 marca 2013 roku, do rąk matki małoletniego K. O..

Sąd ten ustalił, że wyrokiem z dnia 4 listopada 2011 roku w sprawie VI RC 192/11 małżeństwo rodziców małoletniego powoda zostało rozwiązane przez rozwód. W wyroku tym wykonywanie władzy rodzicielskiej na małoletnim synem stron zostało powierzone matce, ojcu zaś władzę ograniczono do współdecydowania o istotnych sprawach dziecka, orzeczono o alimentach ustalając na rzecz małoletniego kwotę 600 złotych miesięcznie i oddalając żądanie alimentacyjne na rzecz matki małoletniego. W wyniku apelacji orzeczenie Sądu Okręgowego w Olsztynie zmienione zostało wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 września 2012 roku, w którym na rzecz małoletniego D. O. alimenty zasądzone od jego ojca B. O. zostały obniżone do kwoty 400 złotych miesięcznie, ustalonej w ugodzie zawartej w dniu 3 sierpnia 2010 roku między rodzicami małoletniego, jak również zasądzono na rzecz matki małoletniego od byłego męża alimenty po 150 złotych miesięcznie.

W dacie wyrokowania małoletni powód miał niespełna 3 lata. Jego sytuacja od daty orzeczenia wydanego przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku, który wskazał na wysokie koszty utrzymania małoletniego z racji stanu jego zdrowia, oraz sytuacja materialna i życiowa matki małoletniego nie uległy poprawie. Ujawniły się kolejne wady rozwojowe dziecka, które wymagają diagnostyki oraz dalszych badań.

Pozwani dziadkowie małoletniego S.i A. O. (2)mieszkają z 89 –letnią matką pozwanej w mieszkaniu własnościowym. Ponoszą koszty związane z mieszkaniem w wysokości 570 złotych z tytułu czynszu, 150 złotych opłata za energię, 70 złotych miesięcznie za gaz.

Pozwana S. O. (1)otrzymuje emeryturę w wysokości 1600 złotych. Pomimo złego stanu zdrowia, licznych pobytów w szpitalach i zaliczenia do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności prowadzi działalność w ramach której świadczy usługi w Poradni Ginekologicznej jako pielęgniarka. Otrzymuje z tego tytułu wynagrodzenie 2700 złotych miesięcznie, z którego opłaca składkę ZUS w wysokości 261 złotych oraz ponosi koszty zakupu materiałów do pracy, co stanowi łącznie około 300 – 400 złotych jak też ponosi koszty dojazdu do pracy w kwocie 500 złotych miesięcznie. Pomaga finansowo synowi B. O.przekazując mu środki na opłacanie alimentów na rzecz małoletniego D..

Pozwany A. O. (2)ma świadczenie emerytalne w kwocie 1648,54 złotych miesięcznie. Jest osobą uzależnioną od alkoholu i leczy się odwykowo w Poradni Uzależnień w K.. W 2002 roku hospitalizowany był na Oddziale (...)Ogólnej w B.oraz na Oddziale (...)Wojewódzkiego Szpitala (...)w O.. Do 30 kwietnia 2010 roku zaliczony był do lekkiego stopnia niepełnosprawności. Z uzyskiwanej emerytury dokłada do opłat mieszkaniowych 200 złotych. Żywi się samodzielnie. Od listopada 2009 roku pozwani aktem notarialnym mają ustanowioną rozdzielną majątkową. Mieszkająca we

wspólnym mieszkaniu matka pozwanej otrzymuje 1000 złotych emerytury, która praktycznie w całości przeznaczana jest na pampersy i leki.

W ocenie Sądu Rejonowego żądanie małoletniego powoda jest zasadne, bowiem przyjmując za Sądem Apelacyjnym w Białymstoku, że ojciec małoletniego B. O. nie jest w stanie czynić zadość swemu obowiązkowi i w pełni zaspokoić usprawiedliwionych potrzeb małoletniego zatem w tej sytuacji w myśl art.132 krio wchodzi subsydiarny obowiązek alimentacyjny osób zobowiązanych w dalszej kolejności, czyli dziadków małoletniego powoda.

Sytuacja materialna pozwanych aktualnie umożliwia im partycypowanie w kosztach utrzymania wnuka po 300 złotych miesięcznie. Pozwanej po odliczeniu niezbędnych wydatków pozostaje kwota 2200 zł na utrzymanie i koszty leczenia, natomiast pozwanemu 1400 złotych. W tej sytuacji ustalone alimenty na rzecz małoletniego wnuka stanowią 7 % dochodów pozwanej i 20% dochodów pozwanego, co nie jest kwotą wygórowaną i możliwą do jej uiszczania. Ustalone w tej wysokości alimenty od pozwanych pozwolą matce małoletniego na korzystanie z dostępnych metod leczenia i rehabilitacji.

Od powyższego wyroku apelację wnieśli pozwani S. i A. O. (2). Zaskarżyli wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędne zastosowanie art.132 kpc oraz 133 § 2 krio polegające na przeniesieniu obowiązku alimentacyjnego na pozwanych w sytuacji gdy obowiązek alimentacyjny jest wykonywany przez zobowiązanego w pierwszej kolejności a uprawniony nie pozostaje w niedostatku, jak również naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 233 § 1 kpc poprzez dowolną i wybiórczą ocenę zebranego materiału dowodowego, polegającą na całkowitym pominięciu potrzeb, możliwości zarobkowych i faktycznej sytuacji majątkowych pozwanych oraz sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym polegających na błędnych ustaleniach dotyczących wysokości emerytury pozwanego.

W konsekwencji wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa, ewentualnie z ostrożności procesowej o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Zdaniem skarżących małoletni powód uzyskując alimenty od swego ojca oraz będąc na utrzymaniu matki, która korzysta z alimentów od byłego męża oraz z zasiłków, nie znajduje się w niedostatku, który uzasadniałby zasądzenie alimentów od spokrewnionych w dalszej kolejności.

Jednocześnie przy ustalaniu obowiązku alimentacyjnego od zobowiązanych w dalszej kolejności należy wziąć pod uwagę nie tylko usprawiedliwione potrzeby dziecka, ale również możliwości zarobkowe i majątkowe, których Sąd dokładnie nie przeanalizował zwłaszcza gdy chodzi o wysokość emerytury pozwanego A. O. (2) wynoszącą netto 1377,17 złotych, a nie jak Sąd przyjął 1649,- złotych. Świadcząc zasądzone alimenty na rzecz małoletniego pozwanemu na koszty utrzymania, leczenia specjalistycznego i rehabilitacji pozostaje kwota 800 złotych, która nie pozwoli na zabezpieczenie tych potrzeb i doprowadzi do jego stanu niedostatku. Poza tym Sąd w niedostateczny sposób odniósł się do propozycji pomocy ze strony pozwanych w formie odzieży, zabawek, żywności jak i osobistej opieki, której przyjęcia matka małoletniego odmawiała. Sąd nie uwzględnił również w dostatecznym stopniu wydatków ponoszonych przez pozwanych wynikających chociażby z ubezpieczenia i eksploatacji samochodu, czy też pomocy finansowej na rzecz chorej matki wspólnie zamieszkującej.

Skarżący zarzucili również, że Sąd I instancji nie weryfikował usprawiedliwionych potrzeb małoletniego uprawnionego i pominął, iż leczenie i rehabilitacja małoletniego są bezpłatne, zaś matka dziecka ponosi jedynie koszty dojazdów. Nadto pogorszyła się też sytuacja zdrowotna pozwanej, skutkiem czego pozostaje ona bez dodatkowego zatrudnienia i utrzymuje się jedynie z emerytury.

W odpowiedzi na apelację matka małoletniego powoda wniosła o jej oddalenie. Jej zdaniem podniesione w apelacji argumenty stanowią polemikę z ustaleniami Sadu Rejonowego i są nietrafne. Podkreślała, że nigdy nie utrudniała pozwanym możliwości kontaktów z wnukiem i nie otrzymywała od nich pomocy. Nadto nie godziła się z twierdzeniami pozwanych w zakresie przedstawiania jako trudnej ich sytuacji materialnej. Jednocześnie też wniosła o dopuszczenie

dowodu z przesłuchania zawnioskowanych świadków i przeprowadzenie dowodu z dokumentów na okoliczność możliwości zarobkowych pozwanej jak również wniosła o zasądzenie kosztów postępowania.

Na rozprawie apelacyjnej wskazała nadto, że małoletni nadal jest diagnozowany, istnieje prawdopodobieństwo autyzmu, nie wykluczone są też wady genetyczne. Poza wyznaczanymi bezpłatnymi wizytami u lekarzy dodatkowo zgłasza się z dzieckiem na wizyty prywatne. Podobnie korzysta również z prywatnej rehabilitacji dziecka, której koszt raz w tygodniu wynosi 100 złotych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja pozwanych zasługiwała na częściowe uwzględnienie.

Sąd I instancji na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego wprawdzie prawidłowo ustalił stan faktyczny w niniejszej sprawie, a zajęte stanowisko w przekonujący sposób uzasadnił w pisemnych motywach orzeczenia, jednak w ocenie Sądu II instancji możliwości zarobkowe i majątkowe pozwanych nie zostały uwzględnione w dostatecznym stopniu. Sąd Okręgowy ponownie przeanalizował sytuację obu stron i dowody przedstawione na tę okoliczność zwłaszcza dotyczące stanu zdrowia obu stron, wydatków ponoszonych na leczenie oraz ich sytuacji materialnej, w tym dowód z przesłuchania zawnioskowanych świadków. Dokonując analizy materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, Sąd Okręgowy uznał, że Sąd Rejonowy trafnie wskazał, iż obowiązek alimentacyjny rodziców dziecka wyprzedza obowiązek alimentacyjny krewnych w dalszej kolejności. Sąd I instancji właściwie również powołał przepisy, na których w tym zakresie się oparł i słusznie podniósł, że gdy osoba zobowiązana w pierwszej kolejności do alimentacji nie jest w stanie zadośćuczynić swemu obowiązkowi lub gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami (art. 132) powstaje obowiązek krewnych w dalszej kolejności.

Należy jednak podkreślić, że przepis art. 133 krio przewiduje z kolei, że rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania. Poza powyższym wypadkiem uprawniony do świadczeń alimentacyjnych jest tylko ten, kto znajduje się w niedostatku (art. 133 § 2 krio).

Art. 132 krio określa zasadę powstania zobowiązania alimentacyjnego krewnych w dalszej kolejności. Obowiązek alimentacyjny takiej osoby powstaje dopiero wówczas, gdy nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności albo gdy osoba ta nie jest w stanie uczynić zadość swemu obowiązkowi lub gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych uprawnionemu środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami.

Przesłanki i zakres świadczeń osoby zobowiązanej w dalszej kolejności podlegać muszą ocenie z uwzględnieniem osoby tego zobowiązanego, co oznacza odmiennosć kryteriów, jakie leżą u podstaw realizacji obowiązku alimentacyjnego. Uprawniony musi bowiem wykazać istnienie niedostatku dla skuteczności roszczenia skierowanego wobec osoby zobowiązanej w dalszej kolejności, lub – jak w przypadku rodziców wobec dzieci – o ile dziecko nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie – osoba zobowiązana w pierwszej kolejności nie czyni zadość swemu obowiązkowi lub gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych uprawnionemu środków utrzymania jest niemożliwe lub połączone z nadmiernymi trudnościami.

W ocenie Sądu Okręgowego sytuacja materialna małoletniego powoda z racji jego stanu zdrowia jest bardzo trudna i można przyjąć mając na uwadze wysokość środków finansowych jakimi dysponuje jego matka, że dziecko znajduje się w niedostatku. Wprawdzie małoletni ma zabezpieczone świadczenie alimentacyjne od swego ojca w kwocie 400 złotych miesięcznie, z którego obowiązku się on wywiązuje, jak też pozostaje pod opieką matki, która korzysta z zasiłków przyznanych na dziecko oraz alimentów w kwocie 150 złotych otrzymywanych na siebie od byłego męża, tym niemniej wydatki ponoszone na dziecko w związku z jego wadami rozwojowymi, leczeniem i rehabilitacją są znaczne i matka dziecka nie jest w stanie im podoląć zwłaszcza, że zmuszona jest również do korzystania z prywatnej, odpłatnej opieki lekarskiej. Sytuacja ta może ulec częściowej zmianie w przypadku ostatecznego zdiagnozowania małoletniego.

Bez wątpienia uwzględnic należy również sytuację pozwanych. Oboje są emerytami z poważnymi problemami zdrowotnymi. Są pod stałą opieką lekarską kilku przychodni, przebywają na leczeniach szpitalnych, korzystają z rehabilitacji i wykupują leki. Ponoszą również koszty związane z użytkowaniem mieszkania około 800 złotych miesięcznie i pomagają finansowo mieszkającej razem z nimi matce pozwanej. Świadczenie emerytalne pozwanej S. O. (1)wynosi 1600 złotych miesięcznie. Nadto otrzymuje dodatkowy dochód z prowadzonej działalności pracując jako pielęgniarka w Poradni (...)w K.w kwocie 2700 złotych miesięcznie pomniejszony o ZUS w kwocie 261 złotych, koszty działalności w granicach 300 – 400 złotych miesięcznie i koszty dojazdu do pracy około 500 złotych miesięcznie. Aktualnie dochody te uległy zmniejszeniu w związku wypadkiem jakimu w sierpniu 2013 roku uległa pozwana, jednakże fakt dalszego jej zatrudnienia w przychodni potwierdzili przesłuchani na sprawie apelacyjnej świadkowie G. G.i K. Z.. Nie można też pominąć okoliczności, że to dzięki pomocy pozwanej, która wspiera finansowo swego syna a ojca małoletniego, będącego w trudnej sytuacji materialnej, systematycznie wywiązuje się on ze swego obowiązku alimentacyjnego wobec dziecka i byłej żony. Pozwany A. O. (2)otrzymuje emeryturę w kwocie 1377,17 złotych netto, z której 200 złotych przeznaczają na opłaty mieszkaniowe i w oparciu o tę kwotę jak słusznie zarzuca skarżący należało ustalać możliwości dochodowe pozwanego a nie od kwoty 1649 złotych stanowiącej emeryturę brutto. Nie można zgodzić się też z oceną Sądu Rejonowego, że ta sytuacja umożliwiała ustalenie od pozwanego alimentów w wysokości 300 złotych nie powodując nadmiernego obciążenia dla pozwanego.

Mając więc na uwadze aktualną sytuację małoletniego uprawnionego jak również sytuację materialną i życiową obojga pozwanych przy jednoznacznym podkreśleniu, że obowiązek alimentacyjny od zobowiązanych w dalszej kolejności nie stanowi przerzucenia na nich obowiązku alimentacyjnego rodziców małoletniego Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że obniżył ustalone tam alimenty od pozwanej S. O. (1)do kwoty po 200 złotych miesięcznie zaś od pozwanego A. O. (2)do kwoty po 100 złotych miesięcznie. W ocenie Sądu Okręgowego alimenty ustalone w tej wysokości na rzecz małoletniego pozwolą pomóc w zabezpieczeniu jego niezbędnych potrzeb jak również mieszczą się w granicach możliwości dochodowych pozwanych nie stanowiąc istotnego uszczerbku w ich sytuacji. Dalej idące żądania apelacji nie zasługują na uwzględnienie i winny być oddalone

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 386 § 1 kpc orzeczono jak w punkcie I wyroku.

Konsekwencją powyższego rozstrzygnięcia było oddalenie, w oparciu o przepis art. 385 kpc, apelacji w pozostałej części (punkt II wyroku).

W punkcie III orzeczono o kosztach procesu na podstawie art. 100 kpc.